

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับตัวด้านสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเนื่องจากการอพยพในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะทำความเข้าใจและศึกษาว่า เมื่อชุมชนมีการอพยพจากการดำเนินการของรัฐ ชุมชนจะมีการปรับตัวด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างไร รวมทั้งศึกษาถึงเงื่อนไขและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ในชุมชนใหม่ได้ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาการปรับตัวของชุมชนทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการอพยพ
2. เพื่อศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวด้านสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการอพยพ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาชุมชนด้วยตนเอง โดยใช้กระบวนการการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยเป็นที่รู้จักของคนในชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากได้เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับโครงการจัดการส่งน้ำแม่เมาะ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับราษฎรในพื้นที่อพยพตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา

ดังนั้นในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอนำเสนอออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและบุคคล
 - 1.2 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในสนาม
2. ผู้ให้ข้อมูลหลัก
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์และแปลความของข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและบุคคล

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ค้นคว้าจากตำราเรียน เอกสารทางวิชาการ บทความต่าง ๆ และรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารการประชุมสัมมนา ซึ่งผู้วิจัยได้อ่านและทำความเข้าใจเพื่อเป็นข้อมูลในการทำการศึกษาวิจัย เอกสารที่ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัย เช่น ตำราเอกสารประกอบการเรียน คู่มือ การวิจัยเชิงคุณภาพ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ. 2) บ้านเมะหลวง เอกสารครบรอบ 12 ปี วันสถาปนาอำเภอแม่เมะ เอกสารบรรยายสรุปองค์การบริหารส่วนตำบลแม่เมะ เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องปัญหาการอพยพราษฎร ในงานพัฒนาโครงการของโครงการจัดการส่งน้ำแม่เมะ และเอกสารเกี่ยวกับศาสนาและพิธีกรรมจากวัดเมะหลวง เป็นต้น

2. การศึกษาข้อมูลจากบุคคล ถือว่าข้อมูลจากบุคคลเป็นข้อมูลหลัก และมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนั้นเมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากตำราเอกสารต่าง ๆ แล้ว ทำให้เกิดความมั่นใจและชัดเจนในแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ และได้รับข้อชี้แนะจากอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ในภาควิชา นอกจากนั้นผู้วิจัยได้พยายามพูดคุยกับบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้ เช่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐของอำเภอแม่เมะ เจ้าหน้าที่ของโครงการจัดการส่งน้ำแม่เมะ (คน.) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งมีหน้าที่ในการดำเนินการอพยพ และส่งเสริมอาชีพให้แก่ราษฎรที่ได้รับผลกระทบจากการอพยพพื้นที่ พระสงฆ์เจ้าอาวาสพระธาตุวัด ผู้สูงอายุ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่และมองเห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการอพยพ ครูผู้ปกครอง กลุ่มของชุมชน และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ

การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นในสนาม

เนื่องจากผู้วิจัยได้มีโอกาส เข้าไปทำงานในพื้นที่อำเภอแม่เมะ โดยทำงานร่วมกับโครงการจัดการส่งน้ำแม่เมะ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เพื่อส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาอาชีพให้แก่ราษฎร ในพื้นที่อพยพในอำเภอแม่เมะทั้งหมด 2,100 ครอบครัวยุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 จึงมีความคุ้นเคยกับชุมชนเป็นอย่างดี ทำให้ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน และผู้วิจัยได้มีส่วนใน

การฝึกอาชีพ และพัฒนาอาชีพให้กับชาวบ้านอย่างต่อเนื่อง จึงมีความเข้าใจในสภาพปัญหาและความต้องการชาวบ้าน อำเภอแม่เมาะ

ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาหมู่บ้านแม่หลวง หมู่ที่ 8 ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ถูกรอพยพมาจากพื้นที่เดิมได้รับผลกระทบจากโครงการขยายเหมืองลิกไนต์แม่เมาะ สำหรับโรงไฟฟ้า เครื่องที่ 8 และ 9 เป็นหมู่บ้านที่เกิดผลกระทบ ด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ราษฎรมีการปรับตัวด้านวิถีชีวิต การผลิต ระบบคิดและความเชื่อ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างชัดเจน

ผู้วิจัยได้เข้าแนะนำตัวกับผู้ใหญ่บ้าน นางแสงแก้ว พรหมวิชัย เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย และการเก็บข้อมูล ซึ่งได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี และให้ข้อมูลทางกายภาพของชุมชน ได้แนะนำผู้วิจัยให้รู้จักกับผู้ให้ข้อมูลหลักที่จะสามารถให้ข้อมูลได้ คือ พระภิกษุสมนึก สุภทโท. เจ้าอาวาสวัดแม่หลวง ซึ่งให้ข้อมูลเรื่องประวัติของชุมชนและด้านประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนแม่หลวงทั้งก่อนและหลังการอพยพ พ่อหนานแยง กลิ่นเพชร ผู้อาวุโสของชุมชน ให้ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชนเดิมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี ค่านิยม และความเชื่อของคนในชุมชน นายวิเชียร แก้วป้อม ประธานกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชนให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคนในชุมชน เพื่อนำเข้าสู่การศึกษาวิจัยเรื่องการปรับตัวของ ชุมชนทางด้านสังคมและวัฒนธรรม และเงื่อนไขปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นผลมาจากการอพยพพื้นที่

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะทำความเข้าใจและศึกษาถึงการปรับตัวของชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรม เมื่อมีการอพยพพื้นที่จากการดำเนินการของรัฐ รวมทั้งศึกษาเงื่อนไขและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัว ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดบุคคล กลุ่มบุคคลที่จะเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ออกเป็น 3 กลุ่ม โดยระบุเป็นกรอบในการทำการศึกษาเพื่อนำไปสู่การเก็บรวบรวมข้อมูลที่สมบูรณ์ ดังนี้

1. กลุ่มผู้นำ ผู้อาวุโส ภายในชุมชนที่เป็นผู้นำในด้านต่าง ๆ ที่มองเห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในการอพยพพื้นที่ ซึ่งหมายถึง ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่

ผู้นำด้านการปกครอง ศาสนาและพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น ผู้ใหญ่บ้านบ้านเมะหลวง มรรคทายกวัดเมะหลวง ผู้นำพิธีกรรมวัดเมะหลวง

2. กลุ่มผู้ดำเนินการหรือคณะกรรมการ เป็นกลุ่มที่ทำหน้าที่ในการจัดการด้าน ต่าง ๆ ของกลุ่มที่มีอยู่ในชุมชน และมีบทบาทตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากสมาชิก เช่น ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ ประธานกลุ่มเยาวชน ประธานกลุ่ม อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (อสม.)

3. กลุ่มสมาชิกในชุมชน เป็นกลุ่มที่มีหน้าที่ในการสนับสนุนและดำเนินการ ตามกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น สมาชิกกลุ่มจักสาน สมาชิกกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ สมาชิกกลุ่มแม่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และคำตอบที่เป็นจริง และเป็นข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ถูกต้อง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งต้องใช้เทคนิค และวิธีการศึกษาหลายรูปแบบ ผู้วิจัยมีโอกาศที่มีความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลเป็นอย่างดี จึงทำให้บรรยากาศของการเก็บข้อมูล การพูดคุย การสังเกต การสัมภาษณ์ เป็นไปด้วยความราบรื่นเป็นกันเอง ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือและวิธีการในการวิจัยดังนี้

แบบสังเกต (Observation) ผู้วิจัยได้สังเกตปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ใช้แบบสังเกตโดยมีเทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และเทคนิคการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) ควบคู่กันไป ซึ่งในระยะแรกในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในการสังเกตสภาพพื้นที่ทางกายภาพ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ซึ่งวิธีการดังกล่าวผู้วิจัยเฝ้าสังเกตโดยไม่ให้คนในชุมชนรู้ตัว เพื่อไม่ให้เกิดความหวาดระแวงสงสัย หรือเกิดความอึดอัดใจในขณะที่ศึกษาวิจัย ต่อจากนั้นจึงเริ่มใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม เช่น การเข้าร่วมพิธีทำบุญศาลหลักเมืองหรือศาลกลางบ้านซึ่งเป็นประเพณีที่ได้ทำต่อเนื่องทุกปี การทำบุญประเพณีวันสงกรานต์ และวันสำคัญต่าง ๆ ทางศาสนาและทางด้านสังคม

ได้เข้าร่วมพิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน และงานศพ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ตามขอบเขตด้านเนื้อหา เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

แบบสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยได้ใช้คำถามในการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ไม่มีโครงสร้าง มีความยืดหยุ่นมาก ให้บรรยากาศของการสัมภาษณ์พูดคุยเป็นไปด้วยความเป็นกันเอง โดยผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ โดยเจาะลึกข้อมูลการปรับตัวของชุมชนด้านสังคมและวัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากการอพยพพื้นที่ โดยสัมภาษณ์ผู้นำที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ครู เจ้าอาวาสวัดแม่หลวงผู้นำกลุ่มแม่บ้าน หัวหน้ากลุ่มอาชีพ หัวหน้ากลุ่มหนุ่มสาว หัวหน้ากลุ่มพัฒนาอาชีพ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่ เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอแม่เมาะ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอแม่เมาะ เจ้าหน้าที่ของโครงการจัดการส่งน้ำแม่เมาะ ในการสัมภาษณ์ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เตรียมแนวคำถามกว้าง ๆ ไว้ล่วงหน้าให้ครอบคลุม ตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัย

แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้แบบบันทึกข้อมูลในสนาม โดยได้จัดเตรียมแบบบันทึกไว้ล่วงหน้า เพื่อจดบันทึกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทปบันทึกเสียง การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้การสัมภาษณ์ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบข้อมูล และใช้กล้องถ่ายรูปทำการบันทึกภาพ และปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ยังได้บันทึกภาพบุคคลต่าง ๆ ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และสถานที่ที่มีความสำคัญทางด้านกายภาพ และสามารถนำไปรวบรวมข้อมูล เพื่อตรวจสอบ และวิเคราะห์ต่อไป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยได้เข้าไปแนะนำตนเองกับผู้นำชุมชน และได้เตรียมการที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งชุมชนบ้านแม่หลวง ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง เป็นชุมชนที่อพยพพื้นที่มาตั้งถิ่นฐานใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 ห่างจากหมู่บ้านเดิมประมาณ 15 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประมาณ 30 กิโลเมตร การเดินทางสะดวก ผู้วิจัยจึงเดินทางไปกลับในการเข้าไปในพื้นที่ ซึ่งในบางครั้งผู้วิจัยต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับชาวบ้านก็จะพักในชุมชนและได้พยายามมองชุมชนในสายตาของคนใน ทำให้ผู้ให้ข้อมูลได้พูดคุยแลกเปลี่ยนด้วยความเป็นกันเองในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งช่วงเวลาของการเก็บข้อมูลออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะแรก ผู้วิจัยได้เข้าไปแนะนำตนเองและสร้างความสัมพันธ์กับคนในชุมชน ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2541 โดยได้ศึกษาประวัติของชุมชน ที่ตั้ง และแผนที่ทางกายภาพเนื่องจากทางบ้านแม่เมาะหลวง หมู่ที่ 8 ตำบลแม่เมาะ อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ในปัจจุบันนี้ เป็นหมู่บ้านอพยพจากพื้นที่เดิมจึงต้องมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษา เพื่อเปรียบเทียบพื้นที่และแผนที่ทางกายภาพ ผู้วิจัยจึงต้องสัมภาษณ์ผู้อาวุโสในชุมชนที่มองเห็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากพื้นที่เดิมและพื้นที่ใหม่ โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และจากการสังเกตของผู้วิจัย และผู้วิจัยได้เตรียมประเด็นจะพูดคุยไว้แล้วเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพของชุมชนก่อนและหลังการอพยพว่ามีที่ตั้งและอาณาเขตเป็นอย่างไร รวมทั้งประวัติของชุมชนเดิมและชุมชนใหม่ นอกจากนี้ ได้ศึกษา ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อรวบรวมข้อมูลทางด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ และได้สัมภาษณ์ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลด้านวิถีชีวิตของชุมชนก่อนและหลังการอพยพ ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ประเพณี ค่านิยม และระบบความเชื่อ โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจาก เจ้าอาวาสวัดแม่หลวง ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่หลวง ผู้นำพิธีกรรมวัดแม่หลวง ครูผู้สอนประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ช่างระดับ 8 กฟผ.แม่เมาะ ครูผู้สอนโรงเรียนแม่เมาะวิทยา ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย และผู้วิจัยได้เดินทางเข้าพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ระยะที่สอง ผู้วิจัยได้เข้าไปในพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบเจาะลึก โดยการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและการสังเกตจากผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยศึกษาวิถีชีวิตของชุมชนความเป็นอยู่ อาชีพ ความสัมพันธ์ของชุมชน เงื่อนไขและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งในช่วงนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปในชุมชนบ่อยครั้งขึ้นและเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น ประเพณีสี่เป็ง ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 ชาวบ้านจะพากันไปทำบุญที่วัดเรียกว่าบุญสี่เป็ง มีการถวายข้าวเปลือก ข้าวสาร อาหารแห้ง ข้าวหลาม ข้าวแคบ ร่วมเวียนเทียนตามประเพณีวันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีสลากภัตต์ หรือชุมชนเรียกว่าประเพณีदानกัวยสลาก และสังเกตการเข้าร่วมกิจกรรมของคนในชุมชน และได้สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดแม่หลวง ผู้อาวุโสในชุมชน มรรคทายกวัดแม่หลวง ประธานกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขชุมชน (อสม.) ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มจักสานและสมาชิกกลุ่ม ประธานกลุ่มเยาวชน ประธานกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์และสมาชิกกลุ่ม ศึกษาธิการอำเภอแม่เมาะ เพื่อ

ให้ได้ข้อมูลทางสังคมและวัฒนธรรมแบบ เจาะลึก และนำข้อมูลที่ได้นำรวบรวมและจัดหมวดหมู่ ซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกครั้งผู้วิจัยจะจดบันทึกข้อมูลในตารางบันทึกข้อมูล บันทึกเสียงการเก็บข้อมูล และบันทึกภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยกล้องถ่ายรูป

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบข้อมูลในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุดและใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยผู้วิจัยได้สังเกตการสัมภาษณ์ ในประเด็นเดียวกันในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน เช่น ต่างกันในด้านเวลา สถานที่และบุคคล ว่ามีความสอดคล้องและเชื่อถือได้หรือไม่ ข้อมูลใดเป็นจริงมากที่สุด อีกทั้งเป็นการตรวจว่าข้อมูลที่ได้นั้นสามารถตอบคำถามหรืออธิบายครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยหรือไม่ ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลนี้จะมีประโยชน์อย่างยิ่ง เพราะเมื่อทราบว่าข้อมูลบางส่วนไม่ครบหรือขาดหายไปยังสามารถเก็บข้อมูลเพิ่มเติมได้ และเป็นข้อมูลที่มีความเชื่อถือได้ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์และแปลความของข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ ซึ่งการจดบันทึกข้อมูลอย่างละเอียดและมีการตรวจสอบข้อมูลควบคู่กันไป ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เป็นจริงและเชื่อถือได้ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของข้อมูล ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลที่ได้นำรวบรวมและจัดหมวดหมู่ โดยนำเอาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นมาร่วมวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเอาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลตามปรากฏการณ์ที่ได้พบเห็น เพื่อหาความหมาย การเชื่อมโยง และความสัมพันธ์ของข้อมูล ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียดนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอในเชิงบรรยายหรือพรรณนาต่อไป